

1901/4
C / 6700

OUDHEIDKUNDIGE AANTEEKENINGEN

MEEST BETREKKING HEBBENDE OP

NEDERLAND EN ZIJNE BEWONERS

DOOR

KOLONEL J. A. ORT,

Lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te LEIDEN.

III.

Oldenzaal tijdens de Salische Franken.

DEN HAAG.
DE GEBROEDERS VAN CLEEF.

zie de achterzijde van den Omslag.

is de ons bekende Wevelkate en Zweergat is ook bekend; de twee andere perceelen heb ik niet kunnen vinden.

Sijenborg bij Beckspring zou het eene kunnen zijn, doch dit ligt niet op Tancenberg.

De naam Achter- en Alter Staepel bevestigt mijne opvatting, dat hier of zeer nabij het Rochues een heidensch heiligdom is geweest waar ook godenbeelden waren opgesteld. Ik zal tot goed verstaan van dit woord, dat ook in het vroeger vermelde Stapelbroek, bij het Geldersche dorp Hengelo, voorkomt en ook in Stapelaken bij Beest, het huis van Stapelen te Boxtel, Stapelvoort bij Voorst, Stapel te de Wijk in Drenthe en te Echteld in Gelderland, in Stepelo ten noorden van Haaksbergen en in Wegestapelen (in 1046 Weggestapolon) tusschen Bathmen en Holten, mededeelen, wat in de Deutsche Mythologie van Grimm daarvan gezegd wordt.

„Elk jaar komt te Hildesheim op Zaterdagavond na laetare een boer met twee houten blokken en twee kegelvormige houten, die op de eerste geplaatst worden. De jeugd gooit deze laatsten met steenen er af. De kegels stellen heidensche goden voor, de eene was Jupiter, de andere is onbekend.” Blz. 158, Ie band.

Blz. 7, IIIe band. „Tot deze oude gebruiken van godenwerpen op läterdag behoort ook het volgende te Paderborn. In den domhof te Paderborn, daar waar de god Jodute zoude gestaan hebben, werd tot in de XVIe eeuw den dag dominica lætere een soort beeld op een (stange) staak gestoken en door de voornaamsten van het land daarnaar met stokken geworpen totdat het op den grond viel. Het overoude

geslacht *der Stapel* had den eersten worp en rekende het zich tot een bijzondere eer dat dit voorrecht erfelijk was.

Het afgeworpen beeld werd door de kinderen bespot en zij speelden daarmede; de adellijken hielden een gastmaal. Na het uitsterven der familie *der Stapel*, in 1545, liet men dit gebruik na."

In een oud trouwboek te Oldenzaal, vond ik op 1725 vermeld een Berentjen Gerritzen Ten Stapel en in 1722 een Jan van het Rookhuis. Ook Albert Helhuis en Hendrik Wevelkotte worden vermeld.

Uit het medegedeelde blijkt duidelijk dat *Staepel* een plaats was waar een of meer godenbeelden waren opgesteld, hetzij op een voetstuk of op een staak, stange, waarnaar waarschijnlijk *de Stakenbeek* is genoemd.

Dr. Knappert verhaalt dat de Longobarden op de graven van gesneuvelden *stangen* plaatsten met houten duiven er op en ook van een kerk „*ter stang*” op eene plaats waar zulke stangen stonden (Blz. uit de beschavingsgeschiedenis der Longobarden, blz. 53).

Halfweg Oldenzaal—Enschede lag het „*Hilligenhuesken*” te Lonneker, waarin een beeldje stond van St. Jacobus. Deze kapel stond tusschen de *Dötterplaats* en 't Berkinkhof, zuidwaarts van den *Doodenstag*. Blijkbaar is hier op eene plaats waar de dooden werden vereerd, op de wijze zooals hierboven is vermeld, door de Christenen een kapel gebouwd, die tot 1820 in gebruik bleef.

Bij Grimm, *Myth.* s. 442, staat: „Andr. 2466; *stapulus* storme bedrifene *eald enta geveorc*.”

Dus oud reuzenwerk, zooals de hunnebedden genoemd worden.